

Vioolconcert over mens zijn

Karmit Fadael, opgegroeid in Sneek, schreef een vioolconcert voor het Noord Nederlands Orkest. Pieter van Loenen speelt het. Een stuk over menselijkheid, imperfectie en de eigenheid ervan. „Dan krijg je schoonheid.”

JACOB HAAGSMA

‘**H**et is goed zoals het is’, schreef violist Pieter van Loenen in zijn partituur boven het derde deel van zijn partituur van *Mimesis*, het vioolconcert dat Karmit Fadael voor hem schreef.

Zo’n eerste repetitie. Voor het eerst de noten die tot dan vooral in je hoofd rondansten, in het echt horen. Verdeeld over de violsolist en alle instrumenten in het orkest.

Karmit Fadael tegen Pieter van Loenen: „Ik heb het jou heel vaak horen spelen, maar nu hoorde ik ook de context erbij. Dan vallen er heel wat kwartjes.” Pieter: „Nu hoor je het voor het eerst echt allemaal bij elkaar komen. Het is nooit mechanisch. Iedereen maakt er wat van, zo vind je elkaar en dat maakt het levend.”

Ze kennen elkaar van het conservatorium in Den Haag. Karmit Fadael (28) studeerde er compositie (ze heeft net deze week haar scriptie ingeleverd) en Pieter van Loenen (31) een paar jaar hoger, viool.

EN NU, EN VERDER?

Van Loenen zit wel eens in de strijkerssectie van het Noord Nederlands Orkest. Dat orkest benaderde hem voor een vioolconcert en hij droeg Karmit Fadael aan. Ook al omdat ze nog in de coronatijd nauw samenwerkten voor een reeks etudes voor viool solo.

Karmit, zelf violiste, schreef *Mimesis* dus uitdrukkelijk voor Pieter. „Met hem op de app. Er was alleen maar Pieter. Ik begon met schetsen en daarmee ben ik meteen naar Pieter gegaan. Ik kon echt zijn klank gebruiken in mijn proces, ik wist hoe het op zijn viool zou klinken.”

Voor hem was het ook spannend. „Dan sta ik zo’n schets te spelen, een regel of een melodie, zonder context. Dat ik dacht: en nu, en verder? Wat wordt dit dan eigenlijk? Het voelde erg alsof het in het luchtledige hing. En toen was daar ineens dat stuk.”

Dat is het mooie, werken met een levende componist – die nog wil luisteren ook. Karmit: „Het is alleen maar leuk als Pieter zich er tegenaan bemoeit. Dat is de kracht van het proces.”

Mimesis drijft enigszins op, zoals

Pieter van Loenen en Karmit Fadael: „Het gaat om het overtuigend brengen van een muzikaal verhaal.” FOTO: JASPAR MOULIJN

Gouden Violtje

Bij het NNO-concert in Groningen krijgt Karmit Fadael het Gouden Violtje uitgereikt. Dat is een minimaal driejaarlijkse onderscheiding voor ‘een uitzonderlijk muzikaal talent uit Groningen, Friesland of Drenthe, dat internationaal aan de weg timmert’. Met haar 28 jaar is Fadael de jongste ontvanger van deze prijs.

Concerten

Mimesis, vioolconcert Karmit Fadael, met verder *Canto ostinato* van Simeon ten Holt en *Mantra-Elegy* van Anders Hillborg: 11/4, Muziekgebouw aan’t IJ Amsterdam (rechtstreekse uitzending via NPO4), 12/4, De Oosterpoort Groningen, 13/4, Tivoli Vredenburg Utrecht. Zie ook: nno.nu.

Karmit het noemt, de eigenheid in Pieters spel. „Ik vind dat hij op een heel heldere manier ontzettend muzikaal speelt. Het is een heel oprechte manier van spelen, met heel veel oog voor detail. Hij speelt mijn muziek precies zoals het hoort.”

Geen dingen aandikken en zeker niet op een onnatuurlijke manier, dat wil ze er nog wel bij zeggen. Pieter herkent dat, „althans, dat heeft Karmit wel vaker gezegd en ik moet er altijd van blozen. Ik vind dat een belangrijke waarde in muziek, dat je integer bent. Niet gaan voor het showmanschap. Je wilt tot de kern doordringen, zo min mogelijk de opsmuk zoeken.”

Bij de aloude vorm van het soloconcert, en dat is *Mimesis* tenslotte, gaat het er toch om, zoals Pieter het zegt, „het showen van wat een solist allemaal kan. Wat knap, ooh en aaah. Ik vind dat niet zo interessant.”

VIRTUOSITEIT

Bij Pieter, en Karmit, gaat het om een andere vorm van virtuositeit. Pieter: „Het overtuigend brengen van een muzikaal verhaal. Dat is techniek, maar dat is ook je kunstenaarschap, je levenservaring die je omzet in een muzikaal betoog. Een emotioneel verhaal.”

Etude, vioolconcert, symfonieorkest: het zijn vormen uit vervlogen tijden, maar dat wil niet zeggen dat je er nu niets mee kunt. Pieter: „Je erft vormen van vroeger die zich aanpassen aan deze tijd. Symfonieorkesten in Nederland, en al helemaal het NNO, zijn erg bezig met: hoe plaatsen we ons in de huidige tijd? Dat doen ze ook heel goed.

Muziek is iets levends, niet alleen reproduceren van oude vormen.”

Karmit: „Maar daar zit ook heel veel kracht in. Als kunstenaar van nu heb je het allemaal in je toolbox. Zet het maar in op je eigen manier. Je kunt een orkest zo nieuw inrichten als je maar wilt. Je hebt al die opties in je. Maar je bent je wel bewust van wat er al is. Dan wordt het iets groots. O, een vioolconcert! Daar moet je dan iets aan toevoegen.”

Karmit heeft dit stuk niet eens op viool geschreven, of nauwelijks dan. „Alleen de eerste paar melodieën misschien. Daarna ben ik overgegaan op hoofd en piano. En zingen. Het derde deel heb ik volledig gezongen.”

„O ja, dat snap ik wel”, reageert Pieter. „Ik ben dat deel ook de hele dag aan het zingen. Die natuurlijke lijnen! Hoe een melodie zich vormt. Als je viool speelt, wil je toch het liefst de menselijke stem benaderen. Vooral als het om melodieën gaat. Hoe werkt zo’n melodie?”

Dat derde deel is het langzame slotdeel – nogal atypisch voor zo’n vioolconcert. „Het is de emotionele conclusie van het stuk”, zegt Pieter, „na de zoektocht van de eerste twee delen.”

SPIEGELINGEN

Karmit: „Het gaat om spiegelingen en naar dingen kijken. Dat is een beetje frustrerende zoektocht. Naar een perfecte speelwijze, de perfecte frasering in het compositieproces.”

Pieter: „Volgens mij is het punt in het stuk: datgene wat je zoekt, vind je uiteindelijk niet. *Mimesis* is letterlijk nabootsing, je hebt de hele tijd

‘Ik vind dat een belangrijke waarde in muziek, dat je integer bent’

motiefjes die in het orkest worden nagebootst en andersom. Maar dan net even anders. Je maakt er dan iets eigens van. Die eigenheid komt steeds de kop opsteken.”

Het tweede deel is bijna een gevecht tussen orkest en solist. In dat derde, langzame deel, een koraal bijna, volgt dan de acceptatie. „Dat het niet lukt”, zegt Pieter. Karmit: „Maar dat goed is zoals het is.” Voor hem is dat juist de sleutel van het stuk. De schoonheid van imperfectie.

Of zoals Karmit het zegt: „De schoonheid van menselijkheid. Het is niet mens-eigen om perfect te zijn. Juist die gebreken moeten we omarmen. Anders worden we een soort AI. Het is een ode aan de imperfectie, aan de menselijkheid. Moet je nog wel streven naar perfectie, is dat het wel waard? Je bent goed zoals je bent.”

Pieter: „Ik vind dat een heel emotionele boodschap. Als je leert loslaten, lukken andere dingen wel. Dan kom je tot wie je zelf bent, je eigenheid. Dan wordt het mooi, daar ontstaat de schoonheid.”

Dat geldt voor alles, maar zeker ook voor het live spelen van muziek. Karmit: „In het echt blijft het raken, die live-uitvoering. Het blijft communiceren. Juist door die kleine onjuistheden. Die menselijkheid.”